

LIJST 9

LEEFBAAR

's-Hertogenbosch

VERKIEZINGSPROGRAMMA

GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN 2022

DE LOKALE KRACHT

DE LOKALE KRACHT

Leefbaar 's-Hertogenbosch en haar voorloper Lente '97, maakt al sinds 1998 deel uit van de gemeenteraad. Leefbaar staat midden in de samenleving, dwars door de stad, in de wijken en dorpen. Het gesprek met de inwoners van onze gemeente is de basis voor ons politiek handelen. Hiermee is de vraag leidend voor de aanpak. Leefbaar staat voor een gemeente die levert, laagdrempelig en toegankelijk is. Het gemeentelijk huishoudboekje op orde en de lokale lasten laag. Een scherp oog voor hen die een helpende hand nodig hebben. Leefbaar gelooft in de kracht van de inwoners van 's-Hertogenbosch. De lokale kracht!

STANDPUNTEN

- 1 BETAALBAAR WONEN VOOR IEDEREEN**
- 2 GROENER MET OOG VOOR DE LOKALE LASTEN**
- 3 LAGE LOKALE LASTEN, DAT HOUDEN WE ZO**
- 4 ONZE ROBUUSTE ECONOMIE DE RUIMTE GEVEN**
- 5 EEN LEEFBARE (BINNEN)STAD**
- 6 EEN BEREIKBARE (BINNEN)STAD**
- 7 VEILIGHEID EERST**
- 8 OOG VOOR SENIOREN**
- 9 WIJKEN EN DORPEN OP ORDE**
- 10 OOG VOOR DE TOEKOMST VAN ONZE STAD**

1

VOLKSHUISVESTING EN WONINGBOUW

BETAALBAAR WONEN VOOR IEDEREEN

De woningnood is een realiteit en maakt betaalbaar wonen niet vanzelfsprekend voor Bosschenaren. Het is een maatschappelijke uitdaging die nú om een oplossing vraagt. De gemeente moet hierin zelf de leiding nemen, door de belangen van woningzoekenden boven de commerciële belangen van projectontwikkelaars en beleggers te stellen. Hier zal de gemeente naar moeten handelen, door op korte termijn duizenden woningen te bouwen op eigen grond. Bijvoorbeeld met flexwoningen: op de Groot Meerendonk kan het, dus ook elders in de gemeente! Dit maakt het mogelijk om senioren in te grote gezinswoningen, te verleiden om in de eigen wijk kleiner te gaan wonen tegen lagere lasten. De gezinswoningen komen op deze manier vrij voor de jonge gezinnen, waardoor hun flat weer vrijkomt voor de Bossche starter. Een aantal gemeenten zijn ons al voorgegaan, maar ook wij vinden dat er een zelfbewoningsplicht in onze stad moet komen. Ook vinden we dat corporaties moeten stoppen met het verkopen van sociale huurwoningen.

VOLKSHUISVESTING EN WONINGBOUW **CONCREET**

- 1** 1.000 extra flex-woningen realiseren in de periode 2022-2026. Boven op het bestaande doel van 10.500 permanente woningen in 2030;
- 2** Senioren verleiden tot verhuizen naar passende woningen in eigen wijk, tegen lagere lasten;
- 3** Groot-Meerendonk, volledig in eigendom van de gemeente 's-Hertogenbosch, in ontwikkeling nemen, om te beginnen met de bouw van 500 flex-woningen;
- 4** Wonen op het water in de Zuid-Willemsvaart van Sluis 0 tot aan Groot-Meerendonk realiseren;
- 5** Buiten de binnenstad hoogbouw realiseren;
- 6** Aandeel woningbouw in sociaal en midden huursegment verhogen. Nieuwbouw moet altijd 40% sociale huur zijn;
- 7** Zonnepanelen op de daken bij nieuwbouw;
- 8** Speculatie tegengaan door zelfbewoningsplicht voor kopers van huizen;
- 9** Leegstaande kantoorgebouwen en winkels ombouwen naar woningen, bij voorkeur voor starters en studenten;
- 10** Het permanent wonen op Vinkeloord beschermen;
- 11** Het Zorgparkinitiatief Vinkeloord ondersteunen;
- 12** Geen exclusieve wijken zoals Gasthuiskwartier en nieuwbouwwijk Carolus, maar bouw voor alle portemonnees;
- 13** 10% levensloopbestendige woningen realiseren bij nieuwbouw en bij bestaande woningen mogelijkheden van woningsplitsing bezien;
- 14** Initiatieven uit de samenleving, zoals 'wooncorporaties', de ruimte geven.

2

KLIMAAT

GROENER MET OOG VOOR DE LOKALE LASTEN

Ook Den Bosch moet groener. We zitten in een cruciale fase als het gaat om het energie & klimaat vraagstuk. Leefbaar neemt verantwoordelijkheid en begrijpt de urgentie. Klimaatrealisme is geboden, gericht op innovatieve oplossingen die passen binnen de balans van de omgeving en haalbaar en betaalbaar zijn. We zeggen "nee" tegen de windturbines in Rosmalen, maar kiezen wel expliciet voor 'Zon op 't Dak'. 's-Hertogenbosch moet van 12% naar 70% daken met zonnepanelen, een sterk stroomnet is daarvoor doorslaggevend. Leefbaar spreekt de 500 miljoen aan financiële reserves en de Essent-gelden aan. Ga hiermee een pact met de corporaties aan, zodat zij het vrijgekomen geld (met het wegvallen van de verhuurdersheffing) kunnen investeren in het toekomstig bestendig en duurzaam maken van woningen. Een proactieve en toegankelijke lokale overheid is nodig om de inwoners te laten profiteren en energiearmoede te voorkomen.

KLIMAAT **CONCREET**

- 1** Een realistische energietransitie die niet mag leiden tot hogere lasten voor de inwoners;
- 2** Energiearmoede voorkomen en bestrijden, o.a. door het isoleren van woningen en zonnepanelen op de daken;
- 3** Een pact sluiten met het bedrijfsleven en corporaties tot energiebesparing, verduurzaming en realisatie van zonnepanelen op de daken;
- 4** Gemeentelijke investering maken de hierboven genoemde actiepunten mogelijk. De inwoners (particuliere eigenaren en huurders) moeten hiervan direct profiteren;
- 5** Geen windturbines in de Rosmalense polder;
- 6** Laadpalen in de wijken en buurten plaatsen in overleg met de bewoners;
- 7** Volop inzetten op innovatie, zoals aquathermie en aardwarmte.

3

FINANCIEN

LAGE LOKALE LASTEN, DAT HOUDEN WE ZO

Leefbaar is kritisch op de uitgave en besteding van belastinggeld, geld van de inwoners van onze gemeente. De lokale lasten zijn de afgelopen jaren nauwelijks gestegen, in vergelijking met andere steden, en daar mogen we trots op zijn. Leefbaar wil deze lokale lasten laag houden. Leefbaar wil tevens voor de niet commerciële maatschappelijke organisaties, zoals sportverenigingen, gemeentehuizen en ouderensteunpunten de OZB verlagen. Indien er extra uitgaven nodig zijn, moet de oplossing binnen de begroting worden gezocht, zo nodig gaan we het zoeken in bezuinigingen om het huishoudboekje van de gemeente in de basis op orde te houden. De antwoorden op de maatschappelijke uitdagingen liggen in de samenleving, dat helpt ook bij het beheersen van de kosten. Kortom: lage lokale lasten, dat houden we zo!

FINANCIEN **CONCREET**

- 1** De lokale lasten laag houden;
- 2** De hoogte van de afvalstoffenheffing afhankelijk maken van het aantal personen achter de voordeur;
- 3** De mogelijkheid benutten om een lager OZB-tarief te hanteren voor niet-commerciële maatschappelijke organisaties;
- 4** Kritisch kijken naar de uitgaven van de gemeentelijke organisatie, met name voor huisvesting, nu het thuiswerken een enorme vlucht heeft genomen;
- 5** Een krachtige overheid is nodig. Het serviceniveau vergroten, waarbij de vraag centraal staat.
- 6** Kritisch kijken naar de gelden die zijn gereserveerd voor allerlei bestemmingen. Is daarvoor voldoende noodzaak en/of staan daar verplichtingen tegenover?
- 7** Bij financiële tegenvallers eerst zoeken naar oplossingen integraal binnen de begroting en kritisch kijken naar investeringen.

ONZE ROBUUSTE ECONOMIE DE RUIJITE GEVEN

's-Hertogenbosch heeft een breed, robuust economisch profiel, waar meer dan 100.000 mensen hun brood verdienen. Het maakt ons in crisis weerbaar. Leefbaar gelooft in een sterke samenwerking tussen bedrijfsleven en het onderwijs, om ook de professional van morgen klaar te stomen. Investeren in de (diensten)sector en de kennis van morgen, zoals data. Leefbaar gelooft in de cultureel historische waarde van 's-Hertogenbosch en zet in op de doorontwikkeling van toerisme, dwars door het jaar en de gemeente, als economische kans. Onderscheidend ondernemen moet hiervoor de ruimte krijgen.

4

LOKALE ECONOMIE

LOKALE ECONOMIE **CONCREET**

- 1** Een evenementenagenda die door het jaar, dwars door de gemeente, verdeeld is en die 's-Hertogenbosch een aantrekkelijke stad maakt.
- 2** De Bossche Zomer toegankelijker voor iedereen maken, dwars door de gemeente en voor elke doelgroep;
- 3** Ondernemen en initiatieven omarmen, samen met de ondernemers en initiatiefnemers de noodzaak van regels en procedures kritisch worden bekijken;
- 4** Toezicht en de handhaving op milieuregels verbeteren;
- 5** Anticiperen op de economie van de toekomst door faciliteren in gebouwen, bereikbaarheid en het opleiden van mensen;
- 6** Investeren in startups door aantrekkelijk vastgoed te ontwikkelen, zoals in de Spoorzone;
- 7** Ruimte voor nieuwe bedrijven op Heesch-West, daarbij moet de verkeersafwikkeling wel op orde zijn, zodat bewoners uit de omliggende omgeving geen overlast ondervinden.

5

STEDELIJK 'S-HERTOGENBOSCH

EEN LEEFBARE (BINNEN)STAD

Leefbaar staat voor een bruisende binnenstad, het hele jaar door. De binnenstad is als plek om te wonen ontzettend populair (13.000 inwoners), maar is tegelijkertijd voor meer dan 6.000 mensen de plek waar zij hun geld verdienen. Onze rijke historische binnenstad, krijgt er een trekpleister bij, nu het Noord-Brabants museum begiftigd is met een topcollectie van internationale allure. Er liggen unieke kansen om het succesvolle Jeroen Boschjaar (2016) te evenaren of te overtreffen. 's-Hertogenbosch moet zich klaarmaken om dit soort evenementen én andere toeristische kansen die hierbij komen kijken, structureel te omarmen. De binnenstad is naast een woonwijk, ook een bruisende plek om samen te komen, voor mensen van binnen én buiten 's-Hertogenbosch.

STEDELIJK 'S-HERTOGENBOSCH **CONCREET**

- 1** Toerisme en bezoek beter door het jaar verdelen door een gespreide evenementenkalender, denk ook aan de internationale tentoonstelling in het Brabants Museum in de winter plannen;
- 2** Uitbreiding fietsvoorzieningen, zoals fietsenstallingen, om de binnenstad nog toegankelijker te maken;
- 3** Een stedelijke Bibliotheek neerzetten die bruist en inspireert;
- 4** Werk maken van een autoluwe binnenstad;
- 5** Geen uitbreiding met een parkeergarage aan de Bloemenkamp;
- 6** Invoering venstertijden voor pakketbezorgers en leveranciers in de binnenstad;
- 7** 'Hufferig' rijgedrag en rondjesrijders aanpakken met inzet van moderne technieken;
- 8** Ruimte voor een bruisende binnenstad, voor jong en oud. Initiatieven en ondernemen de ruimte geven. De binnenstad is niet alleen een woonplek.

6

VERKEER EN INFRASTRUCTUUR

EEN BEREIKBARE (BINNEN)STAD

De stad 's-Hertogenbosch is van oudsher een verkeers- en vervoersknooppunt. Station 's-Hertogenbosch is het 4e station van Nederland en zal de komende jaren groeien naar 75.000 dagelijkse treinreizigers. Om dit (internationale) knooppunt te faciliteren is het zaak om te investeren in de infrastructuur rondom het station. De bereikbaarheid van 's-Hertogenbosch is de sleutel naar een sterk vestigingsklimaat en daarmee een investering in je lokale economische toekomst. Een goede en moderne infrastructuur, voor alle vervoersmiddelen, moet de (binnen)stad betaalbaar bereikbaar houden. Leefbaar kiest voor een autoluwe binnenstad en daarmee optimale leefbaarheid voor bezoeker, ondernemer en bewoner.

VERKEER EN INFRASTRUCTUUR **CONCREET**

- 1** Een autoluwe, maar wel goed bereikbare binnenstad;
- 2** De parkeerfaciliteiten van de Brabanthallen toegankelijker maken, ook voor de binnenstadbezoeker.
- 3** De Parkeerfaciliteiten aan de Majweg 24/7 in gebruik nemen, ook voor bewoners;
- 4** Autoverkeer van de voorkant naar de achterkant van het station. Vogelstraat verbinden met de Royal Welshbrug;
- 5** Geen 10 miljoen naar een nieuwe autobrug ter vervanging van de Diezebrug;
- 6** Hoogwaardig fietspaden netwerk uitbreiden en goed onderhouden;
- 7** Een vast punt op de Parade voor alle transferium bussen;
- 8** De gemeente inrichten voor de toekomst en deelvervoer omarmen en faciliteren;
- 9** Afrekenen met extreme verkeersgeluidsoverlast met behulp van geluids- en snelheidsdetectie en 'lawaaiflitspalen';
- 10** In Den Haag met kracht blijven lobbyen voor beter gebruik van de Betuwelijn ten gunste van ontlasting van het Bossche spoor wat betreft goederenvervoer;.
- 11** Initiatieven vanuit de samenleving voor buurtbussen omarmen en faciliteren, als goed voorbeeld Engelen/Bokhoven. Nieuwe kansen zijn er voor een buurtbus Nuland-Vinkel-Binnenstad.

7 VEILIGHEID

VEILIGHEID EERST

Je veilig voelen in je eigen stad klinkt vanzelfsprekend, maar dat is het niet. Leefbaar staat voor een pragmatische en doortastende aanpak op verschillende niveaus. Aanpakken van criminaliteit en huftergedrag in de wijk, door het verbeteren van de samenwerking tussen de wijkagent, jongerenwerker en onze maatschappelijke organisaties zodat ze dieper de wijk in kunnen gaan en achter de voordeur komen. Preventief disciplineren van de jongste generatie door meer sport- en talentontwikkeling in het onderwijs te integreren. Zodat onze jonge inwoners in de cruciale jaren op het juiste pad blijven!

VEILIGHEID **CONCREET**

- 1** Investeren in jongerenwerk met en voor de jongeren;
- 2** Meer sport- en talentontwikkeling in onderwijs om jongeren kansen te bieden en op het rechte pad te houden;
- 3** Gerichte inzet van handhavers en wijkagenten, met name in de kwetsbare wijken;
- 4** Herkenbare en aanspreekbare wijkagenten versterkt door wijk-BOA's. Huisbezoek bij ouderen om thuis aangifte te doen;
- 5** Vol inzetten op de aanpak van criminaliteit en vandalisme onder onze jeugd, door achter de voordeur te komen;
- 6** Betere en intensievere samenwerking tussen wijkagent, jongerenwerker en maatschappelijke organisaties, waaronder scholen, om met de juiste professional op het juiste moment de nodige hulp achter de voordeur te bieden;
- 7** Investeren in de capaciteit van BOA's en wijkagenten, zodat ze dieper de wijk in kunnen gaan;
- 8** Afrekenen met 'hufteerig' rijgedrag, met behulp van geluids- en snelheidsdetectieapparatuur;
- 9** Inzet van cameratoezicht bij onveilige situaties in wijken;
- 10** Een verbod op gebruik van lachgas in de openbare ruimte.

8

ZORG EN WELZIJN

OOG VOOR SENIOREN

Ook in onze gemeente is sprake van vergrijzing. Het aantal inwoners van Den Bosch op hoge leeftijd groeit gestaag. 95% van de Bosschenaren boven de 75 woont zelfstandig. Leefbaar zet in op het langer wonen in de eigen wijk. Elkaar ontmoeten in de buurt, op ontmoetingsplekken voor en door de bewoners en zeven dagen in de week open. Leefbaar kiest voor een persoonlijke benadering met vanuit vaste teams met vertrouwde zorgprofessional in de wijk, met het mandaat om gericht zorg toe te kennen, als antwoord op de groeiende zorgbehoefte. De zorgbedrijven zullen moeten samenwerken en de zorg inrichten vanuit de zorgvraag van onze inwoners.

ZORG EN WELZIJN **CONCREET**

- 1** Vaste zorgteams in de wijk met vertrouwde zorgprofessionals;
- 2** Stimuleren en faciliteren van ontmoetingsplekken, dichtbij en in de wijk;
- 3** Bevorderen van het burgerinitiatief en right to challenge;
- 4** Het sterke vrijwilligersnetwerk behouden. Vrijwilligerswerk is cruciaal in een vergrijzende samenleving;
- 5** Lokale lasten laag houden. De kosten van levensonderhoud stijgen al sterk.
- 6** Energiearmoede voorkomen! Lokale regelingen inrichten en laagdrempelig houden;
- 7** Werkende armen tegemoet komen door de inkomensgrens voor voorzieningen te verhogen naar 130% van het sociaal minimum;
- 8** Alle inwoners, ook zelfstandige ondernemers, moeten een beroep kunnen doen op schuldhulpverlening;
- 9** Kinderarmoede halveren. De kindfondsen maximaal faciliteren voor gezinnen die hulp nodig hebben;
- 10** Zwemles tot aan een zwemdiploma voor ieder kind;
- 11** Perspectief bieden aan mensen die langdurig werkloos zijn met banen van algemeen nut, zoals conciërge op school;
- 12** Een breed en preventief gezondheidsprogramma, gericht op voeding, bewegen en geluk voor alle generaties.

9

WIJKEN EN DORPEN EN ONS VERENIGINGSLEVEN

WIJKEN EN DORPEN OP ORDE

Het is fraai wonen in 's-Hertogenbosch, onze wijken en dorpen. Leefbaar wil dit graag zo houden. We zien echter dat de straten, het groen en de plantsoenen achteruitgaan. Een serieuze evenredige investering in onze pleinen, wijken en dorpen, dwars door de gemeente, is keihard nodig. Meer dan 80% van de inwoners van onze gemeente woont tenslotte niet in de binnenstad, maar in de wijken en dorpen. Een goed onderhouden wijk nodigt uit tot samenkomen en draagt bij aan de saamhorigheid in de buurt. Daarnaast moeten evenementen in de hele stad de ruimte krijgen, waarbij het initiatief van de burger moet worden gestimuleerd en gefaciliteerd. Een organisatie als 'De Bossche Zomer' moet zich richten op de héle gemeente, met culturele evenementen dwars door het jaar en dwars door 's-Hertogenbosch.

WIJKEN EN DORPEN **CONCREET**

- 1** Investeren in onze bestaande en in nieuwe parken;
- 2** Gemeente en partners moeten dieper en vaker de wijken in: de leefbaarheid staat onder druk;
- 3** Op het stadhuis de luiken openen. Wettelijk is het recht op uitdaging verankerd (right to challenge). Een bewoners(groep) met een idee, plan of initiatief (of een instelling die werkt in opdracht van de gemeente) heeft het recht de gemeente uit te dagen met hun aanpak. In 's-Hertogenbosch is daar niets van terecht gekomen de afgelopen vier jaar.
- 4** De miljoenen aan welzijnsgeld in handen van de wijken- en dorpen. Het betere antwoord op maatschappelijke vraagstukken komen uit de samenleving zelf.
- 5** Een investering in onze straten en pleinen ten behoeve van de leefbaarheid. De binnenstad ligt er goed en aangeharkt bij, dit is helaas niet altijd het geval in onze wijken en dorpen.

10 JONGEREN

OOG VOOR DE TOEKOMST VAN ONZE STAD

De ontplooiing van de Bossche jeugd vraagt de komende jaren extra aandacht. Deze opgave ligt om te beginnen thuis en bij de directe omgeving van de Bossche jongeren: de school, de verenigingen in de wijken, buurten en dorpen. Het volgen van een opleiding, fijn werk en een dak boven je hoofd; het moet voor ieder jong mens mogelijk zijn. Dit vraagt een intensievere samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven, dat geconfronteerd wordt met een tekort aan arbeidskrachten. Er is een kloof tussen de lokale overheid en de jonge inwoners van onze stad. Het is zaak om ook de toekomstige generaties van onze stad echt een stem te geven: breed en representatief, een stem voor de zwijgende meerderheid. Als lokale overheid is het zaak de initiatieven en evenementen vanuit de jonge Bosschenaar te omarmen en zo ook een stad voor de volgende generatie te zijn.

JONGEREN **CONCREET**

- 1** Samenwerking tussen overheid en bedrijfsleven werken om vraag en aanbod in het onderwijs op te pakken;
- 2** Jongeren krijgen een stem binnen 's-Hertogenbosch. Er ligt een verplichting bij het lokale bestuur om deze stem te integreren in het besluitvormingsproces;
- 3** Initiatieven en evenementen voor en door jongeren stimuleren en faciliteren;
- 4** Jongeren volwaardig meenemen in het huisvestingsbeleid.
- 5** Bijtijds hulp bieden aan jongeren die vanaf 18 jaar alles zelf moeten gaan regelen.
- 6** Outdoor sportvoorzieningen in alle wijken voor jongeren en natuurlijk ook voor ouders;
- 7** Vroegtijdige signalering en interventies om escalatie van jongerenproblematiek te voorkomen. Jongeren die buiten het 'systeem' vallen, opsporen en weer perspectief bieden.